

Fransa'ya Karşı Yükselen Azerbaycan Tehdidi: Yeni Kaledonya Gerilimi ve Ötesi

Fransa, Mayıs ayında denizaşırı sömürgesi olan Yeni Kaledonya'da patlak veren ayaklanmadan Azerbaycan'ı sorumlu tutmuştu. Haziran ayında Fransa, Ermenistan'a silah vermek üzere anlaşmaya oturarak Azerbaycan'a karşı bir hamlede bulundu. Temmuz ayı içerisinde de Azerbaycan "Fransız Sömürge Topraklarında Bağımsızlık Hareketleri Birinci Kongresi"ne ev sahipliği yaparak Fransa'yı sıkıştırarak bir olaya imza attı. Son birkaç ay içerisinde tırmanan karşılıklı restleşmenin altında Azerbaycan'ın 2020'deki Karabağ Zaferi'nin Fransa'nın Akdeniz'deki pozisyonunu altüst etmesinin yattığı aşikâr.

2020 yılında 44 gün süren Karabağ Savaşı'nın ardından, Fransa senatosundan Azerbaycan'a karşı bir hamle olarak Karabağ'ı bağımsız bir bölge tanıma kararı çıkmıştı. Bölgeye Fransa öncülüğünde bir barış gücü yerleştirmeyi BM Güvenlik Konseyine öneren Fransa, aynı zamanda Karabağ'da Ermeni tarafına insani yardımda bulunmuştu. Aynı zamanda Fransa, AB kurumlarının Azerbaycan'a baskı yapmaları için çabalarken Azerbaycan'ın Ermenistan'a saldıracağını iddia ederek Ermenistan'a silah yardımında bulunmuştu. Diğer taraftan, Fransa'nın Azerbaycan'a karşı agresif tutumunun güçlendiği bu dönemde, Azerbaycan'ın Bağlantısızlar Hareketinde (NAM) başkanlık dönemi başlamıştı. 2019'dan 2023'e kadar geçen başkanlık döneminde Azerbaycan, Bağlantısızlar Hareketinin uluslararası etkinliğinin artmasında önemli adımlar attı. Bağlantısızlar Hareketinin 1955 Bandung Konferansında BM Anlaşması'nın kolonilere sağladığı "kendi kaderini tayin hakkını" kabul etmesinden yola çıkarak Azerbaycan 6 Temmuz 2023'te "sömürgeciliğin tamamen ortadan kaldırılmasına doğru" konulu bir toplantı düzenledi. Bu toplantıda kolonilerin kendi kaderini tayin hakkını uluslararası gündemde yerini korumasını hedefleyen Bakü İnisiyatif Grubu kuruldu.

Yeni Kaledonya milletvekillerinin katılımıyla 18 Nisan 2024'te Bakü'de "Yeni Kaledonya: Tarih, Modern zorluklar ve Beklenen Gelecek" konulu konferans düzenlendi. Aynı zamanda Azerbaycan ile Yeni Kaledonya Kongresi arasında Azerbaycan'ın uluslararası toplumu Yeni Kaledonya'nın kendi kaderini tayin hakkı konusunda bilgilendireceğini içeren bir iş birliği anlaşması imzalandı. Ayrıca 16

Mayıs'ta Bakü İnisiyatif Grubu ve Fransız kolonilerinde bağımsızlık mücadelesi veren 14 siyasi hareket Yeni Kaledonya'nın bağımsızlığına destek veren bir bildiri yayımladı. Bu gelişmelere karşı Fransız parlamentosu Yeni Kaledonya'ya en az 10 yıl önce taşınan yabancılara oy kullanma hakkı tanıdı. Yapılan düzenleme Yeni Kaledonya'daki bağımsızlık yanlılarının azınlığa düşmesine sebep olacağı için tepkiyle karşılandı. Her ne kadar Yeni Kaledonya 25 yıldır bağımsızlık karşıtı bir hükümet tarafından yönetiliyor olsa da son dönemlerde bağımsızlık yanlıları güç kazanmaya başlamıştı. Bu çerçevede 2018, 2020 ve 2021 yıllarında bağımsızlık için tartışmalı üç referandum düzenlendi. 1998 Noumea Anlaşması hükümlerine aykırı olan bu karara karşı Yeni Kaledonya'da 4 kişinin hayatına mal olan sokak gösterileri düzenlendi. Noumea Anlaşması oy kullanma hakkını sadece Yeni Kaledonya'da ikamet eden ve onların çocuklarıyla sınırlayarak halkın yüzde kırkını oluşturan Kanakların adada ağırlığını korumasını sağlıyordu.

Protestolar esnasında Fransa iç işleri bakanı, France-2'de Azerbaycan'ın bölgedeki ayrılıkçıları desteklediğini dile getirmişti. Azerbaycan dışişleri bakanı da protestoların sebebinin Fransa'nın başarısız denizaşırı politikaları olduğunu söylemişti. Protestolar şiddetlenince Macron, 2024'ün 23 Mayıs'ında Yeni Kaledonya'yı ziyaret ederek yasa değişikliğinin askıya alındığını bildirdi. Yeni Kaledonya'daki gerilimin yatıştırılmasının hemen arkasından Fransa, haziran ayında Ermenistan'a silah sağlamak üzere anlaşma yaptı. Bu adıma karşı Azerbaycan Savunma Bakanlığı, "Ermenistan'ın silahlandırılmasıyla birlikte Güney Kafkasya'da durumun gerginleşmesinin ve yeni bir savaş kaynağının oluşmasının sorumluluğu Erivan yönetimi ile Macron yönetimine ait olacaktır" açıklamasıyla tepki gösterdi.¹ Fransa'nın bu hamlesine karşılık 17-18 Temmuz'da Bakü'de Fransız Sömürge Topraklarında Bağımsızlık Hareketleri Birinci Kongresi düzenlendi. 2019'dan bu yana geçen sürece bakıldığında Fransa'nın Ermenistan'a verdiği destek karşısında Azerbaycan'ın Fransız sömürgeleriyle olan ilişkisiyle misilleme yaptığı yorumunu yapmak mümkün.

¹ <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/30499/ermenistan-fransa-ile-silah-anlasmasi-yapti-azerbaycan-tepki-gosterdi>

Temel olarak, Fransa tarafından, Karabağ Savaşı'nda Azerbaycan'ın elde ettiği kazanımlar, halihazırda Hint-Pasifik'te etkinliğini yitiren Fransa'nın Akdeniz'deki hâkimiyetini de riske atan bir hamle olarak algılanmıştı. Zira savaşın bitmesiyle Zengezur Koridoru'nun kurulacak olması, Rusya'ya uygulanan yaptırımların ardından yeni enerji kaynağı arayışındaki Avrupa'ya Kafkas, Hazar ve Orta Asya'dan enerji akışının sağlanacağı; bunun sonucunda, Fransa'nın Akdeniz'de rekabet halinde olduğu Türkiye'nin de jeopolitik/jeoenerjik açıdan güç kazanacağı anlamına geliyordu. Ayrıca Karabağ Savaşı esnasında Fransa tarafından Azerbaycan ve Türkiye'nin Güney Kafkasya'ya yerleşerek Türk imparatorluğu kurmaya çalıştıkları açıklaması gelmişti. Aynı dönemde gündeme gelen Türk Devletleri Teşkilatının İstanbul'da düzenlediği Sekizinci Kongre'de kültürel ve dilsel bir kuruluşun öte, somut bir birliğe doğru gidileceği mesajının verilmesi Fransa'nın tehdit algısını üst seviyeye çıkarmıştı. Tüm bu gelişmelere karşı Ermenistan'a yoğun destek sağlayarak Azerbaycan'ı zayıflatma girişimlerinde bulunan Fransa, Azerbaycan tarafından misilleme olarak giderek çıkmaza girdiği denizaşırı sömürgelerdeki sorunlarla kenara sıkıştırıldı. Görünen o ki Fransa, Ermenistan'ı silahlandırmaya devam ettikçe sömürgelerde başı daha çok ağrıyacak...

Okan Can, "Fransa'ya Karşı Yükselen Azerbaycan Tehdidi: Yeni Kaledonya Gerilimi ve Ötesi" <https://www.fikirtepedi.com/dis-politika/fransaya-karsi-yukselen-azerbaycan-tehdidi-yeni-kaledonya-gerilimi-ve-otesi/> (Yayın Tarihi: 2 Ağustos 2024).